

8:3

Fråga om kommuns möjligheter att inskränka verksamhetsområdet för en allmän va-anläggning.

G.J. ägde en fastighet i Sotenäs kommun. Fastigheten saknar anslutning till kommunens allmänna va-anläggning.

Fastigheten och är bebyggd med en magasinsbyggnad, som ursprungligen uppfördes för silsalteri. För området gäller en stadsplan fastställd den 31 mars 1950. Ön Smögen var ursprungligen en egen kommun. I anledning av tillkomsten av 1970 års va-lag beslöt Smögens kommun den 11 september 1970 att verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning skulle omfatta hela Smögenön, således även G.J:s fastighet. 1974 uppgick Smögens kommun i nuvarande Sotenäs kommun. I beslut den 20 mars 1981 reviderades verksamhetsområdet så att bl.a. G.J:s fastighet kom att ligga utanför verksamhetsområdet för den allmänna va-anläggningen.

Den 26 mars 1971 ansökte och erhöll G.J. byggnadslov för försäljning av konfektion på fastigheten. Sedan sommaren 1986 har den använts för glassförsäljning. G.J. har hyrt ut fastigheten till två hyresgäster som bedriver glassförsäljningen sommartid.

G.J. yrkade att Va-nämnden måtte fastställa att det för fastigheten föreligger bruksrätt till kommunens allmänna va-anläggning och att kommunen är skyldig att upprätta förbindelsepunkter för fastighetens anslutning till vatten och avlopp. Vidare yrkade han att kommunen åläggs att också formellt utvidga verksamhetsområdet till att omfatta fastigheten.

Som grund för sin talan åberopade han: Fastigheten har behov av va på det sätt som anges i va-lagen. Detta behov kan inte tillgodoses på annat sätt än genom kommunens allmänna va-anläggning. Kommunen har inte haft rätt att inskränka verksamhetsområdet på sätt som skett. Kommunen skall därför även åläggas att utvidga verksamhetsområdet till att omfatta G.J:s fastighet.

Kommunen förklarade att Va-nämnden borde avvisa yrkandet om åläggande för kommunen att utvidga verksamhetsområdet och bestred övriga yrkanden.

Som grund för sin talan åberopade kommunen: Avvisningsyrkandet grundas på att det är länsstyrelsen och inte Va-nämnden som kan ålägga kommunen att utsträcka verksamhetsområdet. Övriga yrkanden bestrids därför att fastigheten

inte kan anses ha behov av va; enligt stadsplanen skall den användas som sjöbod och inte för glassförsäljning. Även om man beaktar att fastigheten sedan 1971 haft tillstånd till konfektionsförsäljning kan kommunen inte anses vara skyldig att låta ansluta fastigheten, eftersom fastighetens eventuella behov av va i så fall måste anses kunna tillgodoses på annat sätt.

Parterna förklarade sig ense om att fastigheten inte hade behov av va-anlutning under den tid den användes för försäljning av konfektion.

Va-nämnden yttrade:

Allmän va-anläggnings verksamhetsområde är enligt 4 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar det område, inom vilket vattenförsörjning och avlopp har ordnats eller skall ordnas genom anläggningen. Verksamhetsområdet skall vara fastställt till sina gränser och bestäms enligt 5 § lagen av huvudmannen för anläggningen.

Omfattningen av verksamhetsområdet har rättslig betydelse bl.a. därigenom att de i 8 § lagen intagna bestämmelserna om bruksrätt till allmän va-anläggning enbart gäller beträffande fastigheter inom verksamhetsområdet. Närmare bestämt föreligger enligt lagrummet skyldighet för va-anläggningens huvudman att låta ägare av fastighet inom verksamhetsområdet bruka anläggningen, om fastigheten behöver anordningar för vattenförsörjning och avlopp samt behovet inte kan med större fördel tillgodoses på annat sätt. I den mån den för verksamhetsområdet avsedda anläggningen ännu inte kommit till utförande är huvudmannen skyldig att låta utföra densamma, så att det blir möjligt för bruksberättigad fastighetsägare att så snart det rimligen kan ske efter därom framställd begäran utöva sin bruksrätt.

Den bruksrätt som lagen sålunda tillerkänner ägare av fastighet inom verksamhetsområdet kan göras gällande även mot huvudmannens bestående och den kan inte bringas att upphöra annat än under speciella omständigheter (jfr SOU 1976:65 s 48).

För G.J:s fastighet förelåg emellertid ostridigt inte något behov av va-anlutning när inskränkningen av verksamhetsområdet gjordes 1981. Då användes fastigheten för konfektionsförsäljning. Fastigheten har därmed aldrig erhållit bruksrätt till den allmänna va-anläggningen i enlighet med det nyss sagda.

Oavsett vilka fastigheter som kan anses ha ingått i verksamhetsområdet på grund av 1970 års beslut, har kommunen därför varit oförhindrad att år 1981 bestämma att G.J:s fastighet inte skulle ingå i detta område.

Då sålunda fastigheten ligger utanför verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning är kommunen inte enligt va-lagen skyldig att låta fastigheten bruka anläggningen och därmed inte heller skyldig att upprätta förbindelsepunkt för fastigheten. G.J:s yrkanden härom kan därför inte bifallas.

Va-nämnden anmärker att det förhållandet att kommunen kan ha behandlat andra fastigheter på annat sätt, inte kan påverka bedömningen beträffande G.J:s fastighet.

Det ankommer inte på Va-nämnden utan på länsstyrelsen att pröva frågan om skyldighet för kommunen att föranstalta om utvidgning av verksamhetsområdet. G.J:s yrkande härom skall därför avvisas.

Va-nämnden avvisade yrkandet om utvidgning av verksamhetsområdet och lämnade G.J:s talan i övrigt utan bifall.

Beslut: 1989-07-24, BVa 54

Mål nr: Va 9/89

G.J. överklagade beslutet och yrkade att Vattenöverdomstolen fastställer att han såsom ägare till fastigheten i Sotenäs kommun äger bruksrätt till kommunens allmänna va-anläggning samt att kommunen är skyldig att upprätta förbindelsepunkter för fastighetens anslutning till vatten och avlopp.

Kommunen bestred ändring.

Vattenöverdomstolen yttrade:

G.J. har här som ytterligare grund för sin talan anfört att fastigheten redan innan kommunen år 1981 inskränkte va-anläggningens verksamhetsområde hade behov av anordningar för vattenförsörjning och avlopp samt att behovet inte med större fördel kunde tillgodoses på annat sätt. Till utveckling härav har G.J. anfört att fastigheten sedan 1970 har bygglov för försäljning av kläder. Under tiden före 1981 bedrev G.J. klädesförsäljning på fastigheten med anställd personal. Detta innebar att G.J., i egenskap av arbetsgivare, enligt dåvarande arbetarskyddslagen var skyldig att tillhandahålla personalrum med tvätt- och dricksvatten samt toalettutrymmen. Att klädesförsäljning förekom på fastigheten var kommunen väl medveten om, men inskränkte trots detta verksamhetsområdet så att bl.a. G.J:s fastighet kom att ligga utanför området.

Kommunen har i första hand gjort gällande att G.J. inte äger bruksrätt på grund av att fastigheten ligger utanför va-anläggningens verk-

samhetsområde. I andra hand har kommunen invänt att fastigheten såväl före som efter 1981 saknat behov av anordningar för vattenförsörjning och avlopp eller, i vart fall, att behovet med större fördel kan tillgodoses på annat sätt. Till utveckling härav har kommunen – utöver vad som antecknats i Va-nämndens beslut – anført att arbetarskyddslagen och till denna hörande föreskrifter inte medförde någon skyldighet för G.J. att tillhandahålla kommunalt vatten och avlopp till sina anställda. Även om G.J. skulle ha förvärvat bruksrätt före 1981 skulle det strida mot allmänna rättsgrundsatser att anse kommunen skyldig att låta G.J. bruka va-anläggningen så länge som det bedrivs verksamhet på fastigheten som strider mot gällande detaljplan och bygglov.

Vattenöverdomstolen gör följande bedömning.

I målet är följande att anse som utrett. Den nu aktuella va-anläggningens verksamhetsområde omfattade fr.o.m. den 11 september 1970 den av G.J. ägda fastigheten. Genom beslut den 20 mars 1981 reviderades verksamhetsområdet så att fastigheten därefter kom att ligga utanför området. G.J. har först år 1987 begärt att få ansluta fastigheten till va-anläggningen.

Av 8 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen) framgår att bruksrätt tillkommer den som äger en fastighet inom va-anläggnings verksamhetsområde, om fastigheten har behov av vatten och avlopp samt behovet inte med större fördel kan tillgodoses på annat sätt. Enligt 9 § va-lagen är fastighetsägaren, under vissa i paragrafen närmare angivna förutsättningar, betalningsskyldig gentemot anläggningens huvudman; skyldigheten inträder då huvudmannen upprättat förbindelsepunkt och fastighetsägaren underrättats därom.

Vid införandet av lagen (1955:314) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar yttrade lagrådet bl.a. följande. Föreslagna föreskrifter om anslutningsrätt inom ett verksamhetsområde måste innebära befogenhet för en fastighetsägare att kräva att avsedd anläggning kommer till stånd så att anslutning kan ske. Av föreskrifterna torde ytterligare följa att huvudmannen inte till avvärjande av ett sådant krav från en fastighetsägare får ändra sitt beslut angående verksamhetsområdet så att fastigheten utesluts. – Föredragande departementschefen hade ingen erinran mot vad lagrådet sålunda uttalat (NJA II 1955 s 350 f). – I betänkandet (SOU 1967:65) Vatten och avlopp diskuterade 1964 års va-utredning i vilken utsträckning det fanns utrymme för att reglera förhållandet mellan huvudmannen och brukaren genom avtal. Utredningen fann skäl föreligga att bibehålla skyldigheten för huvudmannen att bereda fastigheterna inom verk-

samhetsområdet vatten och avlopp samt skyldighet för fastighetsägaren att betala avgift till huvudmannen. Utredningen anförde därefter: "I och med att sådana regler enligt va-utredningens mening är oundgängliga och följaktligen kommer att ingå i va-utredningens förslag, kommer själva etablerandet av rättsförhållandet mellan huvudman för va-verk samt enskild fastighetsägare att bibehålla sin offentlighetsrättsliga karaktär. Liksom f n förstärkes denna karaktär av att ett förhållande, som en gång etablerats, inte skall kunna bringas att upphöra annat än under speciella omständigheter, ----" (anförda betänkande s 28. Jfr prop. 1970:118 s 94 f.).

Det sagda ger enligt Vattenöverdomstolens mening inte stöd för uppfattningen att en bruksrätt som en gång varit för handen inte skulle kunna upphöra i och med att en fastighet kommit att hamna utanför va-anläggningens verksamhetsområde; annorlunda dock om verksamhetsområdet inskränkts i samband med krav på anslutning från fastighetsägarens sida. Inte heller bör det rättsförhållande som uppkommit sedan anslutning till anläggningen kommit till stånd kunna bringas till upphörande annat än vid särskilda omständigheter.

Med utgångspunkt från vad som sålunda angivits finner Vattenöverdomstolen – oavsett huruvida G.J. före tidpunkten för inskränkningen av verksamhetsområdet haft behov av vatten och avlopp eller ej – att G.J. nu inte kan göra gällande bruksrätt till den aktuella va-anläggningen.

Va-nämndens avgörande skall således fastställas.

Vattenöverdomstolen fastställde Va-nämndens avgörande.

Dom: 1991-05-02, DTVa 10

Mål nr: TVa 968/89